

KOMENTARZ DO SCENARIUSZA CEO „ROZMOWA O UCHODŹCACH W POLSCE”

Autorka: Dorota Stępiak

„Nie takie ważne, żeby człowiek dużo wiedział, ale żeby dobrze wiedział, nie żeby umiał na pamięć, a żeby rozumiał, nie żeby go wszystko troszkę obchodziło, a żeby go coś naprawdę zajmowało”.

Janusz Korczak

Zestaw składa się z dwóch zajęć lekcyjnych:

1. Fakty dotyczące kryzysu postaw wobec sytuacji uchodźców.
2. Dobra rozmowa o uchodźcach w Polsce.

1. Co powinnam/powinienem wiedzieć przed przystąpieniem do realizacji scenariusza?

Znajomość pojęć: uchodźca, emigrant, imigrant – ułatwi rozmowę z uczniami i uczennicami, wyeliminuje wątpliwości i niejasności już na wstępie zajęć. Pojęcia te są często mylnie rozumiane, a dzięki ich wyjaśnieniu zostanie uporządkowana wiedza uczniów i uczennic. Jeśli uważasz, że pojęcia te mogą sprawiać kłopot i samo przypomnienie nie będzie wystarczające, poświęć chwilę na ich wyjaśnienie [możesz wcześniej przygotować kilka slajdów z definicjami pojęć].

Ogólna orientacja w temacie dot. uchodźców i uchodźczyń – w jaki sposób zostaje się uchodźcą? Jakie warunki muszą zostać spełnione, aby przyznany został status uchodźcy? Ilu uchodźców i z jakich stron przybywa do Polski i do innych państw europejskich? Nie chodzi o <bycie ekspertem/ekspertką>; jeśli podczas zajęć pojawiają się pytania, na które ani Ty, ani Twoi uczniowie/uczennice nie znacie odpowiedzi, niech stanie się to przyczynkiem do poszukiwania ich na kolejnych zajęciach.

2. Czego się dowiem? Co zyskam ja i moi uczniowie/uczennice <tu i teraz>?

Uczennice i uczniowie będą mieli możliwość skonfrontowania swoich poglądów dot. uchodźców i uchodźczyń, a przede wszystkim wypowiedzenia ich. Dlatego proponuję, abyś nie oceniał/oceniała; niech uczniowie i uczennice mają przestrzeń do wypowiedzenia się, a także możliwość nazwania swoich emocji.

Uczniowie uzmysłwią sobie, na ile posiadane przez nich wiadomości to fakty, a na ile opinie. Będą wiedzieć, jakie znaczenie i rolę pełni **dobra rozmowa**. Opracowane przez nich zasady dobrej rozmowy pozwolą natychmiast na ćwiczenie poszczególnych umiejętności.

3. Co zyskam na przyszłość?

Zasady dobrej rozmowy pozostaną z uczniami i uczennicami, dlatego zachęcam do odwoływania się do nich podczas innych zajęć, zarówno tych dotyczących tematyki uchodźczej, jak i w tych momentach, które uznasz za stosowane i potrzebne. Celem będzie więc **kształcenie umiejętności rozmawiania**.

Może zdecydujesz się na przeprowadzenie projektu uczniowskiego dot. tematyki uchodźczej? Więcej informacji: <http://www.ceo.org.pl/pl/migracje>, <http://www.ceo.org.pl/pl/projekt>.

Rozterki prowadzącej/prowadzącego?

1. Zajęcia zblokowane czy w odstępie czasowym [dzień po dniu czy tydzień po tygodniu]?
2. W jakiej kolejności poprowadzić lekcje?
3. We wszystkich klasach, w których pracuję, czy tylko w jednej?

PROPOZYCJA: Wybierz formę dogodną dla Ciebie i Twoich uczniów i uczennic.

Przeprowadziłam kilka zajęć w kilku klasach, w których uczę. Bogactwo scenariusza i różnorodność uczniów i uczennic, wynikająca z poglądów, systemów wartości sprawia, że każda lekcja jest wyjątkowa, każda odkrywa coś innego. Każda uwrażliwia na naszego ROZMÓWCĘ i ROZMÓWCZYNIĘ.

A jaki Ty chcesz osiągnąć cel?

Scenariusz zawiera cele zapisane w języku zrozumiałym dla ucznia/uczennicy – dzięki temu staje się przystępny dla tych, do których jest skierowany. Koniecznie muszą wybrzmieć podczas zajęć! Cele lekcji [*te przeznaczone dla uczniów/uczennic*] możemy podyktować młodzieży albo rozdać [np. materiał xero], inna opcja to zaprezentowanie ich na tablicy multimedialnej lub z wykorzystaniem ekranu i rzutnika, wreszcie możemy zapisać je na dużych planszach. WAŻNE, aby były dostępne dla uczniów i uczennic, bowiem będziemy do nich powracać kilkakrotnie podczas zajęć. Jeśli dostrzegasz potrzebę, zaakcentowania <śłów kluczy> w celach, możesz odwołać się do kolorów, zmiany czcionki. Dzięki temu przykujemy uwagę, skoncentrujemy na tym, co stanowi sedno zajęć, nastąpi wzmocnienie przekazu. Gdy zdecydujesz się na zajęcia zblokowane, proponuję podać wszystkie cele, uczniowie i uczennice zyskają świadomość czekających ich wyzwań i zadań.

Materiały pomocnicze, które oferuje scenariusz są: różnorodne, konkretne, fachowe. Uaktywniają uczniów i uczennice, mobilizują do działania. Kolejny atut to możliwość ich pobrania w każdym momencie: <http://www.ceo.org.pl/pl/migracje/news/nowa-wersja-scenariusza-dwoch-zajec>.

Formy pracy od indywidualnej, poprzez rozmowę w parach i pracę w grupie. Taka różnorodność zapewni również utrzymanie poziomu koncentracji uczniów i uczennic w klasie, umożliwi wymianę myśli i spostrzeżeń, sprzyja poczuciu bezpieczeństwa zwłaszcza tych uczniów i uczennic, którzy nie preferują wypowiedzi na forum klasy.

RELIZACJA SCENARIUSZA

Przejrzyj scenariusz, poddaj refleksji to co chciałbyś/chciałabyś osiągnąć. A może na jakieś elementy zwrócisz szczególną uwagę? Kieruj się potrzebami uczniów i uczennic, a znając ich, potrafisz również określić ich oczekiwania. Być może grupa, z którą będziesz realizować materiał jest już zaprawiona w tematyce uchodźczej, zastanów się więc, **jak wykorzystać zasoby klasy?**

1. Rozpocznij od **prezentacji celów** – odczytuje nauczyciel/ka lub uczeń/uczennica. Bardzo istotne na tym etapie pracy jest to, by uzyskać informację zwrotną od uczniów i uczennic na temat ich rozumienia. Oczywiście możemy zapytać: <Rozumiecie?> i zapewne cichy pomruk odpowie nam: <tak>. Aby jednak się upewnić, możemy poprosić młodzież o chwilę refleksji w parach.
2. Rozpoczęłam pracę ze scenariuszem od **drugiej lekcji** – „**Dobra rozmowa o uchodźcach w Polsce**”. Uznałam za konieczne najpierw wypracowanie zasad dobrej rozmowy, a dopiero potem pracę z tymi zasadami podczas rozmowy o uchodźcach i uchodźczyniach. Zaprosiłam uczniów i uczennice do zastanowienia się nad takim zagadnieniem: *udana rozmowa to... i dobra rozmowa to... Kiedy takiej rozmowy doświadczyliście/doświadczyłyście? Po czym poznaliście/poznałyście, że była to dobra/udana rozmowa?* Ta aktywność została zrealizowana podczas rozmów w parach. Uczniowie i uczennice mogli wypowiedzieć się swobodnie. Następnie poprosiłam osoby, aby pary podzieliły się na forum swoimi refleksjami na temat tego, czym jest dobra rozmowa i czym się charakteryzuje. Zadałam również takie pytania: *a kiedy rozmowa jest nieudana? Po czym rozpoznajemy jedną, a po czym drugą?* Uznałam, że do wypowiedzenia się zaproszę tylko chętnych uczniów i uczennice, ale poprosiłam mnie, aby „losować patyczki” [każdy uczeń/uczennica ma patyczek ze swoim imieniem i nazwiskiem i podczas zajęć w ten sposób są wybierani do odpowiedzi] <http://www.ceo.org.pl/pl/ok>.
3. Zadanie postawione przed uczniami i uczennicami to sformułowanie 7-10 zasad dobrej rozmowy [oczywiście liczba może zostać przez nas określona]. Zasady były zapisywane na dużych arkuszach papieru. Uczniowie i uczennice zostali podzieleni na grupy [4-osobowe], dokonałam wyboru losowego. Po skończonej pracy arkusze zostały przyklejone/przymocowane do ścian, aby były widoczne dla wszystkich uczniów i uczennic. Przedstawiciele poszczególnych grup zaprezentowali wyniki swojej pracy, odczytując zasady. Następnie chętny/chętna uczeń/uczennica miał/miała odszu-

kać i podkreślić to, co wspólne dla każdej z grup, pozostali pomagali, bowiem zadanie było trudne i wymagało spostrzegawczości. W ten sposób powstał spis zasad dobrej rozmowy dla tej właśnie klasy – ich własny. Podczas tego etapu zajęć zachęcałam do zadawania pytań, do poszukiwania odpowiedzi np. zapisaliście takie zasady – *czy rzeczywiście można je wprowadzić w życie? Czy jest to możliwe? Czy w trakcie rozmowy nie próbujecie na siłę przekonać do swojego zdania?* Ważne, aby uczniowie samodzielnie doszli do wniosków. Celem pytań nie jest uzyskanie jedynie słusznych i poprawnych odpowiedzi, ale właśnie stworzenie takiej atmosfery, która będzie sprzyjała rozmowie, która będzie stymulować uczniów i uczennice.

4. Rozmowa o uchodźcach. [Materiał pomocniczy nr 2]. Pytania zostały zaprezentowane uczniom i uczennicom [każda z grup otrzymała zestaw]. Aby skupić uwagę uczniów i uczennic, a także sprawdzić, na ile pytania są zrozumiałe – możemy poprosić o podkreślenie w nich słów kluczy. Uczniowie zwrócili szczególną uwagę na <wartości>. Bardzo ważne, aby już od tej <chwili> wcielali wypracowane przez siebie zasady dobrej rozmowy. Już na tym etapie pojawiły się pierwsze efekty pracy z zasadami rozmowy. Na pytanie, **co podobało się Wam w wypowiedziach innych osób?** padło wiele wzmocnień ze strony grupy. Klasa potrafiła docenić w wypowiedziach innych osób, to czego zabrakło w ich własnych. Takie wzmocnienie od kolegi czy koleżanki, gdy usłyszeli pochwałę za konkret, buduje przestrzeń dla kolejnych rozmów. Zwiększa się bowiem poczucie bezpieczeństwa, poczucie własnej wartości. Na podsumowanie pojawiły się pytania: **Czy udało się Wam przestrzegać zasad dobrej rozmowy? Która z tych zasad jest najważniejsza? Która jest najbardziej istotna podczas prowadzenia rozmowy? Czy można w ogóle dokonywać takiego wartościowania: zasada ważna i mniej ważna?**

Druga lekcja: Fakty dotyczące kryzysu postaw wobec sytuacji uchodźców.

1. Rozpoczęcie od przypomnienia celów – tych zrealizowanych i tych, które jeszcze pozostały do realizacji.
2. FAKT i OPINIA – nadszedł czas, aby skonfrontować nasze wiadomości. Możemy odwołać się do rozmów uczniów i uczennic z pierwszej godziny zajęć. Jako pomocnicze mogą pojawić się słowa: **styszałam, widziałem, wiem, uważam, że...** Przygotowane zostały plansze ze słowami: fakty i opinie, a uczniowie na karteczkach samoprzylepnych zapisywali to, co wiedzą na temat uchodźców, odpowiednio rozdzielając te informacje na fakty i opinie i przyklejając do odpowiedniej planszy. Każdy z uczniów po napisaniu swojej informacji swobodnie przemieszczał się po klasie. Nie została określona liczba karteczek, które należy zapisać, była to decyzja uczennic i uczniów. Napisali po kilka. Na tablicy pojawiły się pytania pomocnicze ze scenariusza zapisane w formie planszy: **Skąd przybywają uchodźcy? Z jakich krajów? Dlaczego opuścili swoje domy? Dlaczego kierują się do Europy? Jak w sprawie uchodźców wypowiadają się ważne dla was osoby, autorytety?** Dostępność pytań na forum ułatwiła uczniom i uczennicom wykonanie zdania. Przed ćwiczeniem upewniłam się, czy uczennice i

uczniowie potrafią określić i rozgraniczyć fakty od opinii. Kartki zostały przyklejone. Osoby chętne odczytały zapisane na nich informacje [uwaga: jeśli uczniowie piszą niewyraźnie i odczytującym sprawia to kłopot, można zaprosić osoby do samodzielnego odczytania własnych karteczek]. Analiza tego, co zostało zapisane rozpoczęła się od pytań: **Co sądzą o tym co usłyszeliście? Czego jest więcej, opinii czy faktów?** Opinia zwiera często w sobie przekaz emocjonalny, dlatego, gdy zaistnieje potrzeba, warto chwilę zatrzymać się nad ich nazwaniem. Kolejne pytania dotyczyły poszukiwania źródeł tych wypowiedzi: **Z czego wynika nasze postrzeganie uchodźców?** Pojedyncze zachowania przypisywane są całej grupie – generalizacja i stereotyp.

3. Rozmowa z uczniami i uczennicami na forum: jak zwalczyć stereotyp? Co sądzą o takich generalizacjach? *«Mężczyźni nigdy nie płaczą, Kobiety kierują się sercem»*. Przygotowując się do realizacji scenariusza, przygotowałam materiał dotyczący stereotypu [plansze, slajdy]. **Czy właściciel firmy przekonany, że „wszyscy imigranci do lenie” – zatrudni chętnie w swojej firmie migranta bądź migrantkę? Czy stereotyp wpływa na nastawienie ludzi do siebie? Dlaczego tak chętnie posługujemy się stereotypem?** Jako kolejny punkt lekcji, pojawiła się definicja stereotypu. I konkluzja: **„Ważniejsze powinno być to, co WIESZ NAPRWDĘ o tej osobie, a nie Twoje przypuszczenia na jej temat! Buduj mosty między ludźmi i nie pozwól aby stereotyp je burzył [zasłyszane]”**. Rozbudowałam scenariusz o ten element, bowiem zależało mi, aby uczniowie i uczennice sami dokonali refleksji: **na ile posługują się stereotypami przy określaniu innych ludzi, ich zachowań.**
4. Ostatnia aktywność uczennic i uczniów to **praca z materiałem nr 1**, w którym pojawił się m.in. pracownik UNHCR. Jeśli jest to pojęcie nieznane uczniom i uczennicom podczas omawiania zadania proponuję wyjaśnić.
5. Na zakończenie zajęć wracamy do celów. **Czy zostały zrealizowane? Po czym poznajemy, że zostały zrealizowane?** To doskonały moment na autorefleksję, która będzie kontynuowana podczas formułowania odpowiedzi: na dzisiejszej lekcji zrozumiałem/am, dowiedziałem/am się, zaskoczyło mnie, czego ciekawego dowiedziałem/am się o uchodźcach i uchodźczyniach podczas tych zajęć? Uczniowie i uczennice wypowiadają się na forum albo zapisują na kartkach.
6. Zadanie domowe: ma zachęcić młodzież do pogłębionej refleksji: **W jaki sposób wiedza pozwala przezwyciężyć lęki i obawy? Wskaż 5 przykładów, odwołując się do własnych doświadczeń i wiedzy np. historycznej.**

W tym momencie właściwe zajęcia zakończyły się, ale jeśli dysponujesz czasem, to doskonałą opcją podczas omawiania rezultatów pracy w grupach z materiałem nr 1 jest skonfrontowania tego, co uczniowie wypracowali z tym, co wcześniej zostało zapisane na planszach: fakt i opinia. W ten sposób uczniowie i uczennice mogliby się przekonać, na ile fakty w ich ujęciu były faktami, a na ile tylko opiniami, które wyrosły na fałszywych i błędnych przesłankach, bowiem, dzięki pracy z materiałami uzupełnili swoje wiadomości.

Na zakończenie:

Efekty pracy ze scenariuszem są natychmiastowe: ćwiczenie umiejętności prowadzenia dobrej rozmowy, weryfikacja dotychczasowego stanu wiedzy, autorefleksja. W ramach projektu powstały też scenariusze przedmiotowe. Praca z nimi będzie doskonałym dopełnieniem programu edukacyjnego rozpoczętego poprzez realizację scenariusza CEO pt. „Rozmowa o uchodźcach w Polsce”.

Nauczyciele i nauczycielki, którzy zdecydowali/ły się lub zdecydują się na udział w kursie internetowym „Rozmawiajmy o uchodźcach” będą mieli/miały okazję do pogłębianie swojej wiedzy, doskonalenia umiejętności w zakresie dobrej rozmowy i tematyki uchodźczej. Każdy z nauczycieli i nauczycielek może znaleźć w scenariuszu bazowym, jak i w scenariuszach przedmiotowych załączanych do kolejnych modułów kursu internetowego, obszar, który rozwinie, wzmocni, wzbogaci w odniesieniu do potrzeb i oczekiwań grupy, z którą pracuje.

„Dobry wychowawca, który nie wtlacza a wyzwala, nie ciągnie a wznosi, nie ugniata a kształtuje, nie dyktuje a uczy, nie żąda a zapytuje – przeżyje wraz z dziećmi wiele natchnionych chwil”.

Janusz Korczak